

Qaxramon AXMEDOV,
O'zbekiston Milliy Uuniversiteti katta o'qituvchisi
 Tel:+99894 627 86 64
 E-mail: q.ahmedov@nuu.uz

Sotsiologiya fanlari doktori, professor T.B.Matibayev taqrizi asosida

THE MAIN DIRECTIONS AND FEATURES OF PRACTICAL SOCIAL WORK IN RUSSIA

Annotation

The article covers the idea of the social sphere in foreign countries today, precisely in Russia, the differentiation of the profession of social work. The formation and development of "Social Work" and "social pedagogy" in Russia took many years. Even in pre-revolutionary Russia, it has become a tradition to show help, charity and compassion. During the Soviet period, a lot of experience was accumulated in the conduct of educational, mass cultural and educational work among the population. However, in the course of certain events, the tradition of social assistance was lost. Therefore, unlike countries with historical traditions of Social Work, Russia was forced to practically recreate the modern national system of social work. The formation of social work in Russia as a sphere of professional activity is carried out simultaneously with the scientific and practical development of the main methodological, conceptual rules.

Key words: Russia, Social Work, Social Pedagogy, elderly, therapy, social assistance, social support, Social Work technologies, rehabilitation, psychotherapy.

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ И ОСОБЕННОСТИ ПРАКТИЧЕСКОЙ СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЫ В РОССИИ

Аннотация

В статье освещается социальная сфера в зарубежных странах сегодня развитие профессии социальной работы именно в России. Становление и развитие "социальной работы" и "социальной педагогики" в России длилось долгие годы. Еще в дореволюционной России было традицией оказывать помощь, милосердие и милосердие. В советское время накоплен большой опыт проведения просветительской, массово-культурно-просветительской работы среди населения. Однако традиция социальной помощи в процессе тех или иных событий была утрачена. Поэтому, в отличие от стран с историческими традициями социальной работы, России пришлось практически воссоздать современную национальную систему социальной работы. Становление социальной работы как сферы профессиональной деятельности в России происходит одновременно с научно-практической разработкой основных методологических, концептуальных положений.

Ключевые слова: Россия, социальная работа, социальная педагогика, уход за престарелыми, терапия, социальная помощь, социальная поддержка, технологии социальной работы, реабилитация, психотерапия.

ROSSIYADA AMALIY IJTIMOYIY ISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI VA XUSUSIYATLARI

Аннотация

Maqolada bugungi kunda xorij mamlakatlarda ijtimoiy soha aynan Rossiyada ijtimoiy ish kasbini rivijlanishi yoritilgan. Rossiyada "ijtimoiy ish" va "ijtimoiy pedagogika" shakllanishi va rivojlanishi ko'p yillar davom etdi. Hatto inqilobdan oldingi Rossiyada ham yordam, xayriya va rahm-shafqat ko'rsatish an'anaga aylangan. Sovet davrida aholi o'rtasida ma'rifiy, ommaviy madaniy-ma'rifiy ishlar olib borishda katta tajriba to'plandi. Biroq, ma'lum voqealar jarayonida ijtimoiy yordam berish an'anasi yo'qoldi. Shu sababli, ijtimoiy ishning tarixiy an'alariga ega mamlakatlardan farqli o'laroq, Rossiya zamonaviy milliy ijtimoiy ish tizimini amalda qayta yaratishga majbur bo'ldi. Rossiyada ijtimoiy ishning professional faoliyat sohasi sifatida shakllanishi asosiy metodologik, kontseptual qoidalarning ilmiy va amaliy rivojlanishi bilan bir vaqtda amalga oshiriladi.

Kalit so'zlar: Rossiya, ijtimoiy ish, ijtimoiy pedagogika, keksalar, terapiya, ijtimoiy yordam, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, ijtimoiy ish texnologiyalari, reabilitatsiya, psixoterapiya.

Kirish. Rossiyadagi ijtimoiy ishning o'ziga xos xususiyatlaridan biri "ijtimoiy ish" va "ijtimoiy pedagogika" kabi ijtimoiy tushunchalar, jarayonlar va hodisalarning yaqin birligidadir. Tarixan, Rossiyada ijtimoiy ish nafaqat muhtojlarga to'g'ridan-to'g'ri ijtimoiy yordam ko'rsatish, balki ijtimoiy, psixologik, iqtisodiy va huquqiy sharoitda shaxsning rivojlanishi va shakllanishi uchun qulay shart-sharoitlarni yaratishga qaratilgan faoliyatdir.

Rossiyada ijtimoiy ishning jadal rivojlanishi ilmiy jamoatchilik vakillari uchun tubdan yangi tadqiqot sohasini yaratdi. Darhaqiqat, bu ijtimoiy hodisaning amal qilishining barcha asoslari va tomonlarini o'rganish talab qilindi. Davlat ijtimoiy siyosatini amalga oshirish uchun texnologiyaning maxsus turi sifatida ijtimoiy ish metodologiyasi muammosi alohida ahamiyatga ega.

Hozirgi vaqtda Rossiyada ijtimoiy ish tizimi davlat (statsionar va statsionar bo'lmagan), jamoat va tijorat tuzilmalarining kombinatsiyasi bilan ifodalanadi. Ularning barchasi, 2013 yil 28 dekabrda 442-FZ-sonli "Rossiya Federatsiyasida fuqarolarga ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish asoslari to'g'risida" gi Federal qonuniga muvofiq, aholiga ijtimoiy xizmatlarning aniq yoki potentsial provayderlari bo'lib, ulardan birini amalga oshiradilar. Ijtimoiy ishning funktsiyalari - eng muhtoj fuqarolarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash funktsiyasi. Shunga qaramay, bu tizim va uning ishlashi Rossiya jamiyatining jamoat xavfsizligini ta'minlash shartlaridan biridir. U qiyin hayotiy vaziyatlarga tushib qolgan fuqarolarni himoya qiladi, ularga moslashishga, qayta ijtimoiylashishga va ular uchun yangi jamiyatga qo'shilishga yordam beradi [1].

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Ijtimoiy ishning mustaqil ilmiy soha sifatida rivojlanishi va shakllanishi xususiyatlarini S. A. Belicheva, S. I. Grigoryev, L. G. Guslyakova, I. A. Zimnyaya E. Sh.Kamaldinova, V.V.Kolkov, I.M.Lavrenenko, A.V.Martinenko, V.A.Nikitin, A.M.Panov, P.D.Pavlenok, V.A.Slastenin, L.V.Topchiy, A.B.Tugarov, M.V.Firsov, E.I.V.Yu.Xolost, E.I.V.Yu. va boshqalar o'rganmoqda.

Psixosotsiologiya ishning ilmiy-uslubiy jihatlarini T. D. Vasilenko, V. B. Nikitina, L. V. Safronova asarlarida keltirilgan.

Ijtimoiy ishning antropologik, uslubiy, teleologik va aksiologik falsafiy asoslarini o'rganish uchun uslubiy ahamiyati V. V. Balaxonskiy, V. V. Grechany, O. P. Eliseev, V. Ilyenkova, A. A. Korolkov, M. L. Lezgina, I. S. Narskiy, T. I. Oizerman, I. B. Romanenko, V. I. Strelchenko va boshqalar. asarlaridir.

P.Pavlenok, L.Topchiy, E.Yarskaya-Smirnovalar zamonaviy jamiyatdagi axloq va axloq, bag'rikenglik va ksenofobiya muammolarini o'rganmoqda.

V. N. Averkin, P. A. Apakaev, N. F. Basov, Yu. A. Blinkov, S. A. Belicheva, V. G. Bocharova, N. Sh. Valeeva, T. A. Dubrovskaya, N. V. Garashkina, S. I. Grigoryev, V. I. Jukov, R. N. Kulichenko, R. N. M. Platonova, V. V. Skovorodnikov, L. I. Starovoitova, V. A. Fokin, N. B. Shmeleva va boshqalar ijtimoiy ish sohasidagi mutaxassislarni kasbiy tayyorlash muammolarining nazariy, uslubiy va amaliy jihatlarini asosan ishlab chiqdilar [2].

Tadqiqot metodologiyasi. Zamonaviy rus jamiyatida ijtimoiy ishning yigirma yillik mavjudligi Rossiyaning global ijtimoiy makonga faol kirishiga to'g'ri keladi. Hozirgi vaqtda Rossiya uchta yo'nalishning birligida faol institutsionalizatsiya qilinmoqda: ijtimoiy amaliyot, innovatsion nazariya va o'quv fanlari majmuasi sifatida.

Zamonaviy sharoitda mulkchilikning barcha shakllaridagi statsionar va statsionar bo'lmagan ijtimoiy qo'llab-quvvatlash muassasalari tizimi har uchinchi rus (keksalar, nogironlar, ishsizlar va boshqalar) uchun xavfsizlik omiliga aylandi. Ularga bir qator ijtimoiy xizmatlar ko'rsatadi (maslahatlashuvdan tortib, moliyaviy yordamgacha), vaziyatga mos ravishda manzilli yordam ko'rsatadi, ularning munosib hayotga bo'lgan huquqlarini amalga oshirishga yordam beradi.

Ushbu tizimning vazifasi bugungi kunda ko'plab muammolar va hal qilinmagan muammolarga ega, u mintaqaviy va mahalliy o'ziga xos xususiyatlarga ega. Rossiya jamiyatida jamoat xavfsizligining sharti va omili sifatida ijtimoiy ishning rivojlanishi institutsional nazariya nuqtai nazaridan o'rganilishi mumkin. Ijtimoiy ishni o'rganish uchun metodologik asos sifatida institutsional nazariyadan foydalanish ijtimoiy amaliyotni, uning tuzilmalarining institutlar sifatida shakllanishi, ularning munosabatlari va rivojlanish muammolarini to'liq tahlil qilish imkonini beradi.

Tahlil va natijalar. Ijtimoiy ishning zamonaviy bosqichi ob'ektiv ravishda ham an'anaviy, ham innovatsion ijtimoiy texnologiyalardan foydalanishni o'z ichiga oladi.

Innovatsion ijtimoiy texnologiyalar - bu faoliyatni o'rganish, yangilash va optimallashtirishga qaratilgan protsessual tuzilgan uslublar va usullar majmui, buning natijasida innovatsiyalar (innovatsiyalar) yaratiladi, amalga oshiriladi va amalga oshiriladi, inson hayoti, jamiyat va jamiyat sharoitlarida sifat o'zgarishlarini keltirib chiqaradi. [3].

Art-terapiya oilaviy vaziyat bilan bog'liq bo'lgan tajribalarni tushunishga yordam beradi, tashvish, dam olishni kamaytiradi. Vosita sifatida musiqa, modellashtirish, rasm chizish, o'qish ishlatiladi.

Tanaga yo'naltirilgan terapiya ong, ruh va tana munosabatlarini uyg'unlashtirishga imkon beradi. Qo'llab-quvvatlash, bo'shashish, tana mushaklarini boshqarish qobiliyatlariga alohida e'tibor beriladi. Tanaga yo'naltirilgan terapiya texnikasi bilan tanishish o'z-o'zini bilishga, sherikni bilishga yordam beradi, bu esa turmush o'rtoqlarni tushunish va qo'llab-quvvatlashga olib keladi. Tanaga yo'naltirilgan terapiya yordamida bolaga jismoniy yordam ko'rsatish ko'nikmalari shakllanadi [4].

Bolalarga shoshilinch tibbiy yordam ko'rsatish" ko'rgazmasi voyaga yetmaganlar o'rtasida nazoratsizlik va huquqbuzarliklarning oldini olish samaradorligini oshirishga ko'maklashish; ijtimoiy xavfli vaziyatda bo'lgan bolalarga o'z vaqtida yordam, huquqiy, psixologik, pedagogik va tibbiy yordam ko'rsatish.

Gardenoterapiya - bu o'simliklar bilan ishlashga jalb qilish orqali psixologik, mehnat va pedagogik reabilitatsiyaning alohida yo'nalishi. Faoliyat ingl. Amalda, ushbu innovatsion yo'nalish ko'pincha nogiron bolalar bilan ishlashda qo'llaniladi [5].

Gippoterapiya - bu bolalar va kattalar uchun qo'llaniladigan ijtimoiy ishning innovatsion yo'nalishi. Gippoterapiyaning mohiyati yurish otida jismoniy mashqlar majmuasini bajarishdir. Bu yo'nalish xorijiy mamlakatlarda keng qo'llaniladi [6].

Keksalar uchun faol uzoq umr ko'rish" - bu keksa odamlarning sog'lom turmush tarzini saqlash imkoniyatlari to'g'risidagi g'oyalarni kengaytirish, ularni keksalikda faol hayotiy pozitsiyaga yo'naltirishga qaratilgan maxsus dasturlar va maktablarni yaratish. Kompleks dasturlar keksa fuqarolarga farovonlikni yaxshilash, bo'sh vaqtlarini qiziqarli o'tkazish va faol uzoq umr ko'rish uchun tana resurslaridan maksimal darajada foydalanishni o'rganish imkonini beradi. Pensionerlar uchun sport, hordiq chiqarish va rivojlantirish darslari bepul tashkil etiladi. Mashg'ulotlar tashkilotchilari hududiy ijtimoiy xizmatlar markazlari hisoblanadi [7].

Milioterapiya "atrof-muhitni davolash", "atrof-muhitni davolash" degan ma'noni anglatadi. Bu, ayniqsa, statsionar ijtimoiy xizmat ko'rsatish muassasasida yashovchi keksalar va nogironlar uchun juda muhimdir. Mijozning hayoti va reabilitatsiyasi uchun qulayroq bo'lgan muhitni yaratish kerak, unda davolanishning barcha usullari: tibbiy terapiya, dori-darmonlar bilan davolash, psixoterapiya va boshqa har qanday davolash usullaridan foydalanish uchun sharoitlar yaratilishi kerak. ta'sir va o'zaro ta'sir.

Ijtimoiy turizm - bu mijozlarni ularning yashash joylari, diqqatga sazovor joylari bilan tanishtirishga imkon beradigan ish yo'nalishi. Bundan tashqari, internet-texnologiyalar yordamida Rossiyaning boshqa mintaqalariga va xorijiy mamlakatlarga virtual tashrif buyurish imkonini beradi [8].

Xulosa va takliflar. Ijtimoiy ishning eng yangi yo'nalishlaridan biri terrorism qurbonlarining oilalari bilan ishlashdir. Bu, bir tomondan, terroristik harakatlar natijasida jabrlangan oilalar bilan, boshqa tomondan, qurbonlarning oilalari bilan ishlagan ijtimoiy xodimlar bilan ishlash. Fuqarolik va kasbiy burchini bajarib, ularning o'zlari azob chekadi va yordamga muhtoj bo'ladi [9].

Ortobiotika - bu salomatlikni o'z-o'zini saqlash va hayotiy optimizmni to'plash texnologiyasi. U sog'lom turmush tarzi ko'nikmalarini shakllantirish, shaxsiy salomatlikning ichki qadriyatini anglash va insonning jismoniy, axloqiy va ruhiy salomatligini oldini olish uchun mo'ljallangan.

Psixo-gimnastika psixoterapiya shakllaridan biri bo'lib, unda o'zaro ta'sir vosita ifodasi, yuz ifodalari, pantomimaga asoslangan. Mashqlar taranglikni kamaytirish va ishtirokchilarning hissiy masofasini kamaytirishga, his-tuyg'ularini ifoda etish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan.

Logoterapiya - bu suhbat psixoterapiyasining texnologiyasi. Mutaxassis mijoz bilan gaplashib, uning uchun hissiy holatini og'zaki bayon qiladi, ushbu texnologiya yordamida bemorning o'zi qiyin vaziyatni engadi. Uning shaxsiyatida qayta qurish sodir bo'ladi, u mustaqil ravishda o'zida konstruktiv o'zgarishlar sifatida kashf etadi.

Gil terapiyasi plastik materiallar (gil, plastilin, tuzli xamir) bilan ishlashga asoslangan samarali reabilitatsiya usuli hisoblanadi.

Fototerapiya - bu psixologik muammolarni hal qilish, shaxsiyatni rivojlantirish va uyg'unlashtirish uchun ishlatiladigan davolash va tuzatish texnologiyasi. Ushbu texnologiya tayyor fotosurat bilan ishlash va mualliflik fotosuratlarini yaratishni o'z ichiga oladi.

Qariyalar bilan ishlashda ziravorlar terapiyasi yuqori asabiy faoliyat buzilishlarining oldini olish va davolash uchun ishlatiladi. Reabilitolog L. Ryabichev trikotajni bioritmni buyurtma qilishning samarali usuli sifatida baholadi. Trikotaj

ignalari ustida ishlaydigan qo'llarning tartibli harakatlari tufayli trikotaj jarayoni asab tizimiga xos bo'lgan ritmik faollikni normallantiradi.

Raqs terapiyasi - bu texnologiya keksalar bilan ishlashda ijobiy tana qiyofasini yaratish, muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirish va sog'lom turmush tarzining oldini olish uchun qo'llaniladi. Raqs terapiyasining turlaridan biri harakat terapiyasi bo'lib, unda harakatlar shaxsiy xususiyatlarni aks ettiradi. Emotsional stress uchun ishlatiladi [10].

ADABIYOTLAR

1. N 384 фз: Федеральный закон «Технический регламент о безопасности зданий и сооружений» от 30.12.2009 N 384-ФЗ (последняя редакция) \ КонсультантПлюс
2. Лыгина, М. А. Философские основания теории социальной работы : автореферат филос. наук / М. А. Лыгина. — СПб., 2011. — URL : <http://www.dissercat.com/content/filosofskie-osnovaniya-teorii-sotsialnoi-raboty#ixzz59L1h6QcB> (дата обращения: 03.02.2018).
3. Албегова, И. Ф. Инновационные технологии в социальной работе : текст лекций / И. Ф. Албегова, Г. Л. Шаматонова, А. В. Попова. — Ярославль, 2011. — 68 с.
4. Практика современной социальной работы в России и за рубежом : опыт и проблемы : учебно-методическое пособие / А. В. Кошелева, Е. В. Дворникова ; Яросл. гос. ун-т им. П. Г. Демидова. — Ярославль : ЯрГУ, 2018. — 40 с.
5. Завялова, Т. В. Инновационные подходы в работе с детьми-инвалидами в КЦСОН / Т. В. Завялова // Работник социальной службы. — 2015. — № 4. — С. 64–70.
6. Кириченко, В. А. Инновационная реабилитационно-адаптационная программа иппотерапии «Здоровье и радость — детям» : опыт реализации в КЦСОН / В. А. Кириченко // Работник социальной службы. — 2015. — № 4. — С. 108–115.
7. Департамент труда и социальной защиты населения города Москвы. Активное долголетие. — URL : <http://www.dszn.ru/aktivnoe-dolgoletie.php> (дата обращения: 15.02.2018).
8. О новых направлениях работы с пожилыми людьми и инвалидами в КЦСОН // Работник социальной службы. — 2015. — № 10. — С. 26–31.
9. Инновационные направления в социальной работе. — URL : http://life-prog.ru/2_94679_innovatsionnie-napravleniya-vsotsialnoy-rabote.html (дата обращения: 10.03.2018).
10. Социальная терапия: инновационные формы, виды и методы. — URL : <https://myslide.ru/presentation/skachat-socialnayaterapiya-innovacionnye-formy--vidy-i-metody> (дата обращения: 10.03.2018).